

Suvestinė redakcija nuo 2024 m. balandžio 16 d.

PATVIRTINTA

Vilniaus universiteto senato komisijos

2006 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. S-2016-05

(Vilniaus universiteto senato

2020 m. spalio 20 d. nutarimo Nr. SPN-54
redakcija)

VILNIAUS UNIVERSITETO AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAS

Vilniaus universitetas,

puoselėdamas iš praeities kylančias, dabarties iššūkių skatinamas ir ateities kartoms perduodamas tradicijas bei vertybes, užtikrindamas akademinės bendruomenės nuomonių įvairovę, atvirumą idėjoms, tarpusavio pagarbą, pasitikėjimą, toleranciją, autonomijos derinimą su atskaitomybe valstybei ir visuomenei, skatindamas Vilniaus universiteto (toliau – Universitetas) bendradarbiavimą su kitomis Lietuvos ir užsienio aukštojo mokslo įstaigomis, valstybės institucijomis, verslo bendruomene ir visuomenės organizacijomis, ugdydamas aktyvius ir atsakingus piliečius bei visuomenės lyderius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Vilniaus universiteto statutu (toliau – Statutas), Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu ir kitais Lietuvos Respublikoje galiojančiais teisės aktais, atsižvelgdamas į tarptautinę patirtį, susijusią su akademinės etikos nuostatų įgyvendinimu,

priima šį Akademinės etikos kodeksą (toliau – Kodeksas).

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kodeksas taikomas visiems vadovaujantis Statutu akademinėi bendruomenei priskiriamiems asmenims ir Universiteto valdymo organų nariams (toliau kartu vadinami bendruomenės nariais). Bendruomenės nariai privalo laikytis aukščiausių etikos standartų veikdami Universitete ir už jo ribų. Kodeksas taikomas ir tais atvejais, kai bendruomenės nariai savarankiškai teikia intelektines paslaugas tretiesiems asmenims, jei šios paslaugos ir nėra tiesiogiai susijusios su Universiteto veikla. Šis Kodeksas netaikomas bendruomenės narių su akademinė veikla nesusijusiems santykiams, Kodekso IV skyriuje numatytiems pažeidimams, už kuriuos nuobaudos skiriamos Universiteto mokslo, meno veiklos ir studijų reguliamine nustatyta tvarka, taip pat darbo ginčams bei ginčams, kuriuos pagal kompetenciją nagrinėja kitos Universitete veikiančios komisijos ar kiti dariniai.

2. Universitete vadovaujamosi studijų ir mokslo proceso skaidrumo, akademinio sąžiningumo, lygybės, nediskriminavimo, teisingumo, intelektinės nuosavybės apsaugos, nekaltumo prezumpcijos ir kitais Statute įtvirtintais bei visuotinai pripažįstamais principais.

3. Bendruomenės nariams garantuojama teisė laisvai reikšti savo mintis, kurti, atlikti mokslinius tyrimus. Universitete siekiama kiekvieną bendruomenės narį apsaugoti nuo nepagrįstų suvaržymų, sukurti sąlygas akademinėi laisvei, bendruomenės narių tarpusavio pasitikėjimui, pagarbai, kūrybingumui. Siekiant šių tikslų Kodekse yra įtvirtinti etiško elgesio principai ir atsakomybė už jų nesilaikymą.

II SKYRIUS BENDRIEJI ETIKOS REIKALAVIMAI

4. Universitete siekiama užtikrinti sąžiningą ir skaidrų bendruomenės narių priėmimą į darbą ir jų darbo rezultatų vertinimą. Universitete garantuojama, kad sprendimai dėl įdarbinimo priimami

ir moksliniai laipsniai suteikiami, studentai ir klausytojai (toliau kartu vadinami studentais) priimami ir jų studijų rezultatai vertinami pagal iš anksto paskelbtus kriterijus, juos visiems taikant vienodai.

5. Bendruomenės nariams garantuojama akademinė laisvė. Akademinė laisvė reiškia bendruomenės narių teisę atvirai dėstyti požiūrį į dėstymą, studijų ir mokslinių tyrimų organizavimą ir administravimą, išreikšti savo kritines pastabas, laisvę plėtoti mokslinę veiklą, rinktis tyrimo tematiką, hipotezes, šaltinius, metodiką. Universitete siekiama apsaugoti bendruomenės narius nuo suvaržymų, galimo spaudimo ir įtakos jiems darymo bei palaikyti kritinio mąstymo ir atvirų svarstymų atmosferos tradicijas. Atsakingas naudojimasis akademinė laisve reikalauja, kad bendruomenės nariai tokią pat teisę pripažintų ir kitiems bendruomenės nariams. Atsakingam naudojimuisi akademinė laisve prieštarauja:

5.1. reiškiami nepagarba kitų bendruomenės narių nuomonei;

5.2. bendruomenės narių teisės išsakyti ir ginti savo nuomonę Universitete sprendžiamais klausimais ribojimas;

5.3. teisės atsakyti į kritiką ar kaltinimus ribojimas;

5.4. dalyvavimas moksliniuose tyrimuose ar eksperimentuose, žinant arba numanant, kad šie tyrimai ir eksperimentai sukelia arba gali sukelti žalą žmogui, gamtai, visuomenei ar kultūrai;

5.5. kiti veiksmai, ribojantys akademinę laisvę.

6. Bendruomenės nariai, sudarydami susitarimus su asmenimis, nepriklausančiais Universiteto bendruomenei, privalo įvertinti tokių susitarimų turinį etikos požiūriu ir nesudaryti susitarimų, kurie gali tokių akademinės etikos reikalavimų neatitikti dėl finansavimo šaltinio, partnerių ar bendradarbių reputacijos, veiklos pobūdžio, siekiamo rezultato, darbo panaudojimo tikslo ar kitų priežasčių.

7. Bendruomenės narių tarpusavio santykiai yra grindžiami geros moralės, tarpusavio pagarbos, sąžiningumo, nešališkumo, nediskriminavimo, kolegiškumo, lojalumo Universitetui bei akademinio bendradarbiavimo, atvirumo ir skaidrumo principais. Šiuos principus pažeidžia:

7.1. bendruomenės narių diskriminavimas, įvykdytas bet kokiomis formomis, taip pat tokio diskriminavimo toleravimas;

7.2. bendruomenės narių žeminimas;

7.3. išreikštas bendruomenės nario gebėjimų, pažiūrų ar asmeninių savybių menkinimas;

7.4. naudojimasis labiau pažeidžiamais (dėl pavaldumo ar kitų socialinių santykių) asmenimis;

7.5. bendruomenės nariams skirtos informacijos nuslėpimas ar įpareigojimų tokios informacijos neatskleisti davimas kitiems bendruomenės nariams;

7.6. konfliktų Universitete inicijavimas ar kurstymas;

7.7. vadovaujantis įstatymais ar Universiteto teisės aktais konfidencialia laikomos informacijos pavišinimas ar aptarinėjimas su kitais asmenimis (žodžiu, raštu, elektroninėje erdvėje ar kitais būdais ir priemonėmis), išskyrus atvejus, kai pagal Universitete nustatytą tvarką asmuo pretenduoja eiti pareigas ir jo akademinį, karjeros pasiekimų, patirties, profesinių ir asmens savybių aptarimas yra būtinas dėl tinkamumo eiti pareigas vertinimo;

7.8. veiksmai, turintys priekabiavimo, bauginimo ar kitokio neigiamo poveikio požymių;

7.9. bet kokio pobūdžio atlygio reikalavimas, kai šis reikalavimas siejamas su sprendimų (ne)priėmimu, taip pat tokio atlygio davimas ir priėmimas;

7.10. kiti veiksmai, kuriais žeminamas bendruomenės nario vardas.

8. Bendruomenės nariai privalo:

8.1. studijų ir mokslinėje veikloje laikytis akademinio sąžiningumo;

8.2. inicijuodami ir (ar) vykdydami projektus, siejamus su Universiteto vardu, siekti, kad jų rezultatai tarnautų Universiteto siekiams ir būtų pagal galimybes viešai prieinami;

8.3. pranešti pagal kompetenciją Universiteto centrinei akademinės etikos komisijai (toliau – Komisija) arba Universiteto kamieninio akademinio padalinio akademinės etikos komisijai (toliau – Padalinio komisija) pagrįstą informaciją apie galimus akademinės etikos pažeidimus;

8.4. vengti interesų konflikto, galimas interesų konflikto situacijas spręsti garbingai ir laikydamiesi Universitete nustatytos tvarkos apie susidariusį arba galimą interesų konfliktą informuoti tiesioginį vadovą;

8.5. atsisakyti naudotis balsavimo teise, kai sprendžiamas finansavimo, nuobaudos skyrimo ar skatinimo klausimas jo šeimos nariui ar artimam asmeniui.

9. Bendruomenės nariai privalo atsakingai, taupiai, sąžiningai ir tik su Universitetu susijusioms veikloms naudotis Universiteto finansiniais, materialiaisiais, žmogiškaisiais ir intelektualiais šaltiniais. Neleistina naudoti Universiteto išteklių politinei veiklai, privačiam verslui ar asmeninių poreikių tenkinimui. Draudžiama bet kokia forma gadinti ar naikinti Universitetui priklausančią turtą.

III SKYRIUS MOKSLINĖS IR PEDAGOGINĖS VEIKLOS ETIKA

10. Dėstytojų ir mokslo (meno) darbuotojų (toliau – akademiniai darbuotojai) elgesys turi būti akademinės etikos pavyzdžiu kitiems bendruomenės nariams.

11. Akademinio darbuotojų santykis su studentais grindžiamas geros moralės, tarpusavio pagarbos, sąžiningumo, nešališkumo, nediskriminavimo, akademinio bendradarbiavimo, atvirumo, skaidrumo ir kitais Kodekso 7 punkte išvardytais principais. Šiuos principus pažeidžia:

11.1. artimų asmeninio pobūdžio santykių tarp akademinio darbuotojo ir studento užmezgimas, kai asmenis sieja akademinis ryšys;

11.2. studijų pasiekimų vertinimo ar vadovavimo funkcijų prisiėmimas šeimos nario, giminaičio ar kito artimo asmens atžvilgiu;

11.3. bet kokio pobūdžio atlygio reikalavimas, kai šis reikalavimas siejamas su žinių vertinimo ar kitokiais studijoms svarbiais rezultatais, taip pat tokio atlygio davimas ir priėmimas.

12. Akademiniai darbuotojai turi sudaryti vienodas ir lygiavertes akademinio galimybių sąlygas visiems studentams. Akademiniai darbuotojai su studentais turi elgtis nešališkai ir vienodai, nepaisydami savo asmeninių simpatijų, studento politinių, religinių ar kitų įsitikinimų, lyties, rasės, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, ekonominės ar socialinės padėties, nesudaryti jokiam studentui privilegijų kitų studentų atžvilgiu.

13. Studento žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas turi būti teisingas, sąžiningas, atitinkantis studijų dalyko apraše nurodytus reikalavimus ir kriterijus.

14. Akademiniai darbuotojai privalo pranešti Universiteto kamieninio akademinio padalinio administracijai turimą patikimą ir pagrįstą informaciją apie tokius studentų nesąžiningumo atvejus kaip plagijavimas, nusirašinėjimas, duomenų falsifikavimas, egzaminų ar įskaitų rezultatų klastojimas, naudojimas pašaline pagalba egzaminu ar vertinimo metu, svetimo rašto darbo ar jo dalies pateikimas kaip savo, uždarbiavimas rengiant rašto darbus kitiems studentams, rašto darbo pirkimas ir jo pateikimas bendruomenės nariui vertinti ar kitus studentų nesąžiningus veiksmus.

15. Studentų studijų pasiekimų ir akademinio darbuotojų akademinio pasiekimų įvertinimai negali būti siejami su (ne)dalyvavimu politinėje, visuomeninėje ar kitoje veikloje.

16. Akademiniai darbuotojai studijų proceso metu turi sudaryti galimybes studentams, turintiems specialiųjų (regėjimo, klausos, judėjimo ar kitų) poreikių ar mokymosi sutrikimų, atlikti užduotis jų specialiuosius poreikius labiausiai atitinkančiomis sąlygomis.

17. Akademiniai darbuotojai turi laikytis duomenų apie studentų studijų pasiekimus konfidencialumo reikalavimo. Siekiant tokio tikslo akademiniams darbuotojams:

17.1. draudžiama atskleisti tretiesiems asmenims informaciją apie studento studijų pasiekimų rezultatus ar kitokią su studijomis susijusią informaciją, išskyrus atvejus, kai studentas duoda tam rašytinį sutikimą;

17.2. draudžiama be studento sutikimo aptarinėti nenuasmenintus studento studijų pasiekimus, išskyrus atvejus, kai yra vertinama studento apeliacija dėl studijų pasiekimo vertinimo, aptariamai nuasmeninti studentų studijų pasiekimų vertinimo rezultatai ar sprendžiami kiti su studijomis susiję klausimai, kurių sprendimas nėra įmanomas be studijų pasiekimų rezultatų

aptarimo. Visais atvejais akademinis darbuotojas, komentuodamas studentų pasiekimus, privalo elgtis mandagiai ir pagarbiai;

17.3. draudžiama naudoti privataus pobūdžio informaciją apie studentą mokymo ar mokslinio tyrimo tikslais, išskyrus tuos atvejus, jei tokiam naudojimui buvo gautas rašytinis studento sutikimas;

17.4. privalu užtikrinti, kad pastabos apie studento rašto darbą, nepateiktą viešam gynimui, nebūtų prieinamos tretiesiems asmenims.

18. Mokslinė veikla Universitete turi būti vykdoma sąžiningai, moraliai ir atsakingai. Moksliniu tyrimu negali būti daroma žala žmogui, visuomenei, gamtai ir kultūrai. Bendruomenės nariai, vykdančys mokslinę veiklą, turi vadovautis akademinio sąžiningumo principu. Akademinio sąžiningumo principą mokslinėje veikloje pažeidžia tokie veiksmai:

18.1. parašų, pažymų, ataskaitų duomenų ar rezultatų ir kitų mokslinei veiklai svarbių duomenų ar dokumentų klastojimas;

18.2. sąmoningas nesamo šaltinio ar šaltinio aprašo duomens nurodymas;

18.3. gautų duomenų, prieštaraujančių tyrimo hipotezei ir (ar) klausimams, ir (ar) tyrimo išvadų nutylėjimas;

18.4. sąmoningas klaidinančios informacijos apie tyrimo metodiką ir (ar) finansavimo šaltinius pateikimas;

18.5. nepagrįstos bendraautorystės suteikimas arba bendraautorystės nenurodymas;

18.6. mokslinėje veikloje reikšmingai prisidėjusių kitų asmenų indėlio neigimas arba nutylėjimas;

18.7. tyrimo duomenų, kompiuterių programų, empirinės medžiagos pavyzdžių, rankraščio pasisavinimas arba sąmoningas sugadinimas;

18.8. sąmoningas tikrojo autoriaus ar bendraautorius nuslėpimas kūrinių pateikiant savo vardu tikrajam autoriui sutikus arba nežinant;

18.9. asmens įtraukimas į bendraautorius be jo sutikimo;

18.10. dirbtinio intelekto ar kitų panašaus pobūdžio technologinių priemonių naudojimas mokslinėje veikloje, nenurodant tokių priemonių panaudojimo fakto, išskyrus atvejus, kada vadovaujantis Universiteto teisės aktais toks panaudojimo fakto neatskleidimas yra leistinas;

18.11. kiti veiksmai, kurie gali būti įvertinti kaip Kodekso 19 punkte apibrėžtas plagijavimas ar kitas akademinio sąžiningumo principo pažeidimas.

Punkto pakeitimai:

Vilniaus universiteto senato 2024 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. SPN-25.

19. Universitete draudžiamas plagijavimas, kuriam būdingi šie požymiai:

19.1. asmuo, nenurodydamas šaltinio, naudoja kitų asmenų, dirbtinio intelekto ar kitų panašaus pobūdžio technologinių priemonių pagalba sugeneruotas idėjas, iliustracinę medžiagą, ištraukas iš rašytinio ar nerašytinio (vaizdo, garso ar kt.) šaltinio, kitokią informaciją;

Papunkčio pakeitimai:

Vilniaus universiteto senato 2024 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. SPN-25.

19.2. asmuo savo vardu pateikia darbą, kuriame naudoja kito asmens parengto darbo, dirbtinio intelekto ir kitų panašaus pobūdžio technologinių priemonių pagalba sugeneruotus teiginius, nežymiai pakeisdamas žodžius ar sakinių struktūras, nenurodydamas šaltinio arba jį nurodydamas netiksliai;

Papunkčio pakeitimai:

Vilniaus universiteto senato 2024 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. SPN-25.

19.3. asmuo pateikia kito asmens rašytą tekstą be citavimo ženklų arba kito pobūdžio išskyrimo;

19.4. asmuo atlieka akademinį tiražavimą ir kitokius nesąžiningus veiksmus, dėl kurių yra pagrindas teigti, kad plagijavimo draudimas buvo pažeistas.

20. Universiteto kamieniniai akademiniai padaliniai gali numatyti papildomas ar konkretesnes citavimo taisykles.

IV SKYRIUS STUDENTŲ AKADEMINĖ ETIKA

21. Studentai studijų procese vadovaujami bendraisiais akademinio sąžiningumo principo reikalavimais. Studento akademinio sąžiningumo principą studijų procese pažeidžia:

21.1. nusirašinėjimas studijų pasiekimų vertinimo metu arba leidimas nuo savo darbo nusirašyti kitam asmeniui;

21.2. pasakinėjimas, paruoštukų naudojimas, elektroninio ar virtualiojo ryšio priemonių, kitų technologijų naudojimas, žinias tikrinančio asmens nurodymų nepaisymas ar kitas nesąžiningas elgesys studijų pasiekimų vertinimo metu;

21.3. veiksmai, pažeidžiantys Kodekso 18 punkte įtvirtintą akademinio sąžiningumo mokslinėje veikloje principą;

21.4. veiksmai, atitinkantys Kodekso 19 punkte nurodytus plagijavimo požymius;

21.5. to paties rašto ir kitų darbų, už kuriuos buvo gautas įvertinimas, pateikimas atsiskaitant keletą kartų, išskyrus atvejus, kai kursiniai ar kitokie rašto darbai ar jų dalys yra panaudojami baigiamajame darbe;

21.6. studento atsiskaitymas vietoj savęs pasitelkiant kitą asmenį ar atsiskaitymas už kitą asmenį;

21.7. kitas studento elgesys, nederantis su Kodekse įtvirtintais sąžiningumo reikalavimais.

22. Universitete skatintina praktika, kad studentai visuose rašto darbuose ir atsiskaitymo raštu darbuose patvirtintų, kad darbas atliktas savarankiškai ir sąžiningai.

V SKYRIUS KODEKSO NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMAS

23. Kodekso įgyvendinimo priežiūrą ir kontrolę pagal kompetenciją atlieka Komisija ir Padalinių komisijos, kurių veiklą reguliuoja Universiteto senato tvirtinami Komisijos ir Padalinių komisijų nuostatai. Informacija apie komisijų sudėtį, sprendimus ir komisijų kontaktus viešai skelbiama Universiteto internetinėje svetainėje.

24. Šiurkščiais akademinės etikos pažeidimais laikomi pažeidimai, tokiais pripažinti motyvuotu Komisijos ar Padalinio komisijos sprendimu, atsižvelgiant į jų poveikį, mastą, žalą, pasikartojamumą ir kitus požymius.

25. Komisija ir Padalinių komisijos, nustačiusios, kad bendruomenės narys pažeidė akademinės etikos reikalavimus, vadovaudamosi Universiteto senato patvirtintais nuostatais pagal kompetenciją konstatuoja akademinės etikos pažeidimo ar šiurkštaus akademinės etikos pažeidimo buvimo arba nebuvimo faktą ir (ar) priima kitą Komisijos ar Padalinių komisijų nuostatuose numatytą sprendimą.

VI SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

26. Kodeksas tvirtinamas, keičiamas ir pripažįstamas netekusiu galios Universiteto senato nutarimu.

27. Kodeksas skelbiamas viešai Universiteto internetinėje svetainėje.

28. Bendruomenės narys, pradėjęs dirbti, eiti pareigas ar studijuoti Universitete, turi būti supažindintas su Kodeksu.